

De Salamanca a ninguna parte

Chema de la Peña 2002

Documental que parla de la generació de cineastes espanyols que a començaments dels seixanta del segle XX van voler fer un cinema que reflectís la realitat social del franquisme

El Nou Cinema Espanyol

De Salamanca a ninguna parte tracta d'una generació de cineastes espanyols —coneguda com a Nou Cinema Espanyol— als quals ningú nega la seva vàlua, però que els autors del documental consideren que és la menys estudiada. Es tracta de directors que arran de les anomenades «*Conversaciones de Salamanca*» van decidir començar a fer un cinema que retratés la realitat social de l'Estat (una mena de nou realisme italià a la espanyola). Aquestes converses es van celebrar el 1955, convocades pel cineclub del SEU, i s'hi pretenia reunir mínimament els corrents cinematogràfics predominants en aquells moments, fins i tot aquells que representaven una oposició més o menys explícita al franquisme. En aquesta trobada, Juan Antonio Bardem —avalat pel Partit Comunista— va fer la seva coneguda definició del cinema espanyol del moment:

«políticamente ineficaz, socialmente falso, intelectualmente ínfimo, estéticamente nulo e industrialmente raquítrico».

La voluntat d'aquests joves realitzadors era sortir amb la càmera al carrer i oferir una imatge crítica de la societat, una visió que no oferia la indústria del moment, controlada per la burocràcia franquista.

Els seus protagonistes

Chema de la Peña i Óscar de Julián signen un documental en el qual reconstrueixen les dificultats d'aquest grup —pocs productors confiaven en ells— per tal de dur a terme els seus projectes en els primers anys seixanta, quan es vivia una més que tímida obertura política i cultural. Per exemple, en aquests anys José María García Escudero fou nomenat Director General de Cinematografia i Teatre, i va fer un primer experiment *aperturista* i una sistematització de la censura, de manera que

almenys no actuava d'una forma arbitrària.

Els guionistes ens ofereixen aquest punt de partida: «*Imaginemos un pequeño mundo cerrado. Una ciudad suspendida en el tiempo, en la que parece inútil plantearse cualquier innovación o avance. Poblada por habitantes más o menos satisfechos con su suerte, quizás porque muchos de ellos conciben otra manera de vivir. Imaginemos que esa ciudad es Salamanca a mediados de los años cincuenta*».

El documental fa un plantejament cronològic, des de les primeres classes a l'Escola Oficial de Cinematografia fins als primers reconeixements d'aquests llavors joves realitzadors en festivals internacionals. D'aquesta època en són testimoni pel·lícules com *Del rosa al amarillo* (1963), de Manuel Summers; *La tía Tula* (1963), de Miguel Picazo; *Nueve cartas a Berta* (1965), de Basilio

Martín Patino o *La caza* (1965) de Carlos Saura.

Aquests directors, també José Luis Borau, els actors Emilio Gutiérrez Caba i Aurora Bautista, el guionista Juan Miguel Lamet o la cantant d'origen cubà Elsa Baeza, parlen d'aquell temps i descriuen, des de la perspectiva actual, aquells anys, els records, els silencis, els desitjos i les lluites que va suposar la voluntat de fer un cinema diferent, crític, innovador i personal, lligat al cinema que en aquells moments s'estava fent a Europa.

De la Peña i de Julián consideren que, tot i que fou una generació que va quedar trencada, sens dubte va obrir nous camins a les generacions que els van continuar.

El mateix documental és una pel·lícula experimental, que no pretén ser un documental convencional. Igual que aquesta generació de cinastes va proposar un nou llenguatge (quin era aquest llenguatge?), un nou esperit de renovació d'imatges i d'idees, el plantejament de Chema de la Peña és experimentar també nous horitzons fílmics en el tractament fotogràfic, muntatge i, en conjunt, en la manera d'explicar.

Es tracta d'un projecte promogut amb motiu dels actes culturals de la capitalitat cultural de Salamanca 2002. Es va presentar al Festival de Cinema de Valladolid i va obtenir una nominació al Goya al millor documental aquest mateix any.

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Chema de la Peña

Guió: Chema de la Peña, Òscar de Julián

Producció: Gabriel Velázquez

Fotografia: Rafael Roche

Muntatge: Antonio Lara

Nacionalitat: Espanya

Any: 2002

Durada: 84 min.

Equip artístic

Basilio Martín Patino

Miguel Picazo

José Luis Borau

Mario Camus

Carlos Saura

Juan Miguel Lamet

José María García Escudero

Elsa Baeza

Aurora Bautista

Emilio Gutiérrez Caba

Julio Diamante

Filmografia

2002

De Salamanca a ninguna parte

1999

Shacky Carmine